

TATIANA ANGEŁOWA KOLEWA
16 IV 1931 — 17 I 1976

Była serdecznym przyjacielem Polski i Polaków. Znajomość historii i kultury narodów słowiańskich, którą zdobyła dzięki studiom slawistycznym, pozwoliła Jej zbliżyć się również do kultury narodu polskiego. Szybkie opanowanie języka polskiego oraz wczesne kontakty ze środowiskiem polskich slawistów, a następnie etnografów — związały Ją mocno z naszym krajem. Pasją Jej życia były jednak studia nad kulturą narodu bułgarskiego, ujmowaną na szerokim tle porównawczym Słowiańszczyzny i innych krajów Europy, zwłaszcza południowej. W związku z tym przebywała na dłuższym stażu naukowym w Związku Radzieckim, uczestniczyła w różnego rodzaju międzynarodowych konferencjach i kongresach

krajów Europy wschodniej i południowej. W polskim środowisku etnograficznym była częstym i pożądanym gościem. Ceniliśmy Ją za chłonność i dociekliwość umysłu, za serdeczność oraz stałą gotowość do głębszego zaznajamiania się z kulturą polską oraz z dorobkiem etnograficznym Polaków. Jej osobistym kontaktom z polskimi etnografami należy m. in. zawdzięczać nawiązanie kilkuletniej współpracy naukowej pomiędzy Instytutem Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, a Instytutem Etnografii Bułgarskiej Akademii Nauk (1966-1971). Należała do polsko-bułgarskiego zespołu etnografów, którzy pod kierunkiem prof. dr. Witolda Dynowskiego prowadzili badania etnograficzne nad współczesnymi przemianami społeczno-kulturowymi wsi bułgarskiej. Była tej współpracy gorącym rzecznikiem, niezwykle koleżeńskim i niezrównanym partnerem. Jej wielka żarliwość badawcza, gruntowna wiedza w dziedzinie kultury ludowej narodu bułgarskiego oraz przyjazne i trafne podejście do badanej społeczności — doskonale wprowadzały zespół etnografów polskich w złożoność problemów historycznych i współczesnych bułgarskiej wsi. Do zbiorowego studium podsumowującego wyniki tych badań (XV i XVI tom „Etnografii Polskiej”) wniosła swój indywidualny wkład w postaci opracowania *Rola obrzędów rodowo-rodzinnych w życiu mieszkańców Gramady* (ok. widyński).

Tatiana Kolewa urodziła się w Sofii, w rodzinie nauczycielskiej. Ojciec Jej należał do pierwszego pokolenia inteligencji bułgarskiej wywodzącej się ze wsi i podtrzymującej silne z nią związki poprzez działalność w bułgarskim ruchu ludowym. Matka była utalentowaną nauczycielką. Po ukończeniu szkoły średniej studiowała na Uniwersytecie Sofijskim filologię słowiańską. Studia zakończyła z wyróżnieniem w roku 1955, po czym otrzymała aspiranturę w Instytucie Etnografii i Muzeum Bułgarskiej Akademii Nauk. W 1961 r. uzyskała stopień doktora nauk historycznych na podstawie rozprawy *Weselne obrzędy i zwyczaje w północno-zachodniej Bułgarii*. Od tej pory, aż do ostatnich dni swego życia, Tatiana Kolewa pracowała naukowo w Instytucie Etnografii BAN. Praca naukowo-badawcza pochłonięła Ją całkowicie — jej oddawała całą swoją energię. Dowodem tego zaangażowania i wielkiej pasji badawczej są zarówno zbiory materiałów etnograficznych zgromadzone przez Nią podczas badań terenowych prowadzonych na wielu obszarach Bułgarii, jak również liczne opracowania naukowe będące ich wynikiem i podsumowaniem. Obok prac naukowych w Instytucie prowadziła Ona ponadto w latach 1963-1970 zajęcia dydaktyczne z etnografii na Wielkotyprowskim Uniwersytecie, a od roku 1974 na Uniwersytecie Sofijskim.

Zainteresowania naukowe Tatiany Kolewy skupiały się głównie wokół problematyki związanej z kulturą społeczną i duchową Bułgarów oraz porównawczo z kulturą innych krajów słowiańskich. W bibliografii Jej prac, liczącej ponad 30 pozycji wydawniczych, czołowe miejsce zajmują artykuły i opracowania dotyczące rodziny oraz wierzeń, zwyczajów i ob-

rzędów. Tematowi temu poświęciła wiele lat swego życia i pracy, przy czym w ostatnim czasie cały swój wysiłek koncentrowała przede wszystkim na opracowaniu mitów, wierzeń, zwyczajów i obrzędów związanych z postacią św. Jerzego. Praca ta przygotowana jako obszerne studium monograficzne, będące niejako syntezą Jej doświadczeń i osiągnięć naukowych w tym zakresie — nie została niestety doprowadzona do końca. Należy mieć nadzieję, że najważniejsze i całkowicie ukończone fragmenty ukażą się z czasem w druku.

W latach ostatnich Tatiana Kolewa brała również udział w pracach zbiorowych swego Instytutu nad przygotowaniem 3-tomowej syntezy pt. *Etnografia Bułgarów* oraz studium o Bułgarach, przeznaczonym do międzynarodowego wydawnictwa — *Etnografia Narodów Słowiańskich*. Jej plany naukowe obejmowały ponadto problematykę dotyczącą młodzieżowych grup rówieśniczych na wsi bułgarskiej oraz zwyczajów inicjacyjnych wśród dziewcząt. Interesowały Ją również tematy związane z funkcjami obrzędowymi i symbolicznymi stroju ludowego.

Za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej uzyskała stopień samodzielnego pracownika naukowego oraz została odznaczona złotą, jubileuszową odznaką Bułgarskiej Akademii Nauk.

Tatianę Kolewę cechowało wielkie poczucie godności oraz odpowiedzialności w pracy zawodowej. Owa zaś tak charakterystyczna dla Jej osobowości postawa niezależności i swoistej dumy narodowej wynikały z nawiązywania do najlepszych tradycji, odrodzonego po latach niewoli, bohaterskiego narodu bułgarskiego.

Tatiana Kolewa należała do ludzi nieprzeciętnych — szlachetnych i pięknych.

Maria Biernacka

BIBLIOGRAFIA WAŻNIEJSZYCH PRAC TATIANY KOLEWY

1. *Sywwremennata narodna swatba w Razložkija kraj*, „Izwestija na Etnografskija Institut i Muzej”, t. 6: 1961, s. 277-283.
2. *Po njakoi wyprosi ot problematikata na južnošlawianskite obiczai pri sejtba*, „Izwestija na Etnografskija Institut i Muzej”, t. 10: 1967, s. 173-200; streszcz. franc. i ros.
3. *Kym wyprosa za integracijata na semejnite obiczai w nowoobrazuwanite seliszta w Blagojewgradsko*, „Izwestija na Byłgarskata Istorija”, t. XXV: 1967, s. 129-149.
4. *Rodzina i stosunki rodzinne w społeczności Bułgarów rodopskich*, „Etnografia Polska”, t. 12: 1968, s. 431-451.
5. *Semejstwo i semejni odnoszenija u rodopskite Byłgari*, [w:] *Narodnostna i bitowa obsztnost na rodopskite Byłgari*, Sofija 1969, s. 151-169. Streszcz. ros. i franc.
6. *O niekatorych woprosach razwitija obiczajew. (Na bołgarskom matieriale)*, „Sowjetskaja Etnografija”, t. 1: 1969, s. 68-78.

7. *Zimnyj cikl obiczajew jużnych Sławian. (K woprosu s strukturotipologiczeskom analizie obriednosti)*, „Sowietskaja Etnografija”, t. 3: 1971, s. 40-50.
8. *Rola obrzędów rodowo-rodzinnych w życiu mieszkańców Gramady*, „Etnografia Polska”, t. 15: 1971, z. 1, s. 225-248.
9. *Zensko i detsko gurbetczijstwo (isztilk) w Razložko i Błagojewgradsko prez 1865-1912 g.*, „Izwestija na Etnografskija Institut i Muzej”, t. 7: 1964, s. 83-106.
10. *Tipologija na gergiowdenskite obiczai*, [w:] *Pyrwi Kongres na bylgarskata istorija*, t. II, 1972, s. 193-197.
11. *Dynamika obyczajów i obrzędów, ich funkcja i struktura*, „Etnografia Polska”, t. 16: 1972, z. 2, s. 245-259.
12. *Kalendarnyje obyczai i obriady w stranach zarubieżnoj Jewropy XIX naczala XX b.*, [w:] *Zimnije prazdniki*, Moskwa 1973, s. 266-283.
13. *Institut des initiations en Bulgarie*, „Ethnologia Slavica”, t. 5: 1973, s. 163-185.
14. *Za proizchoda na proletnite mominski obiczai*, [w:] *Problemy na bylgarskija folklor*, Sofija 1974, s. 367-372.
15. *Wiesiennije diewiczji obyczai u niekatorych jużnosłowianskich narodow*, „Sowietskaja Etnografija”, t. 5: 1974, s. 74-85; streszcz. ang.
16. *Sur l'origine d'un groupe de coutumes et rites dans le region Balkano-Carpatique*, „Thracia”, 1974, s. 219-227.
17. *Vestiges de rites d'initiation dans les coutumes de printemps des jeunes filles bulgares*, „Etudes Balkaniques”, t. 1: 1974, s. 65-85.
18. *Wtora meždunarodna konferencija na sławianskite etnografi*, „Polsza”, okt. 1974; „Istoriczen preglied”, t. 1: 1975, s. 124-127.